

LEER

SCHAAKZETTEN

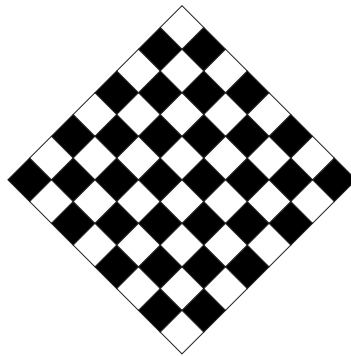
LEZEN EN SCHRIJVEN

by Dr. Jeanne Cairns Sinquefield
(*door Dr. Jeanne Cairns Sinquefield*)

Translated by WFM Yvette Nagel Seirawan
Vertaald door WFM Yvette Nagel Seirawan

Je kunt schaken zonder te weten hoe je de zetten moet lezen of schrijven. Ik leerde het spel in de achtertuin van mijn opa. We wisten beiden niet dat er schaakboeken bestonden of dat je je zetten moest opschrijven. We speelden gewoon. Onlangs besloot ik dat ik er meer van moest weten. Maar ik vond geen geschikt materiaal hoe je de schaaktaal moet leren lezen en schrijven. Het was te ingewikkeld en allemaal gebaseerd op lezen. Mijn boekje brengt het lezen, uitspreken, schrijven en het fysiek uitvoeren van zetten samen. Het behandelt de noodzakelijke kennis in eenvoudige onderdelen a) de namen van de stukken b) de namen van de velden c) de notatie van de zetten en d) de combinatie van a-c om het spelen met lezen en schrijven samen te laten gaan. Als ik dit kan leren op mijn leeftijd (ik ben ouder dan 70), dan kan iedereen dit leren.

Jeanne Cairns Sinquefield
medeoprichter van de Saint Louis schaakclub

Dankwoord

Dit project is tot stand gekomen dankzij de inzet van vele personen waaronder de staf van de Saint Louis schaakclub en de “World Chess Hall of Fame”, en schakers van grootmeesters tot beginnende spelers. Speciale dank aan mijn kleinzoon Logan die mij de velden van het schaakbord leerde kennen, en mijn echtgenoot Rex die vindt dat iedereen zou moeten schaken.

© 2018 Jeanne Cairns Sinquefield, Versie 10.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of enige wijze, hetzij mechanisch, elektronisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Gepubliceerd en gedistribueerd door
World Chess Hall of Fame
4652 Maryland Avenue, Saint Louis, Missouri 63108
worldchesshof.org

ISBN: 978-0-9981536-3-6

Veel schakers kunnen de zetten niet lezen of opschrijven. Het vormt een barrière om beter te worden in het spel. Maar het is niet moeilijk om het te leren. Het kan in vier stappen a) de letters van de schaakstukken b) de velden van het schaakbord c) bijzondere schaakzetten d) het combineren van a-c om de schaakzetten te kunnen schrijven en lezen.

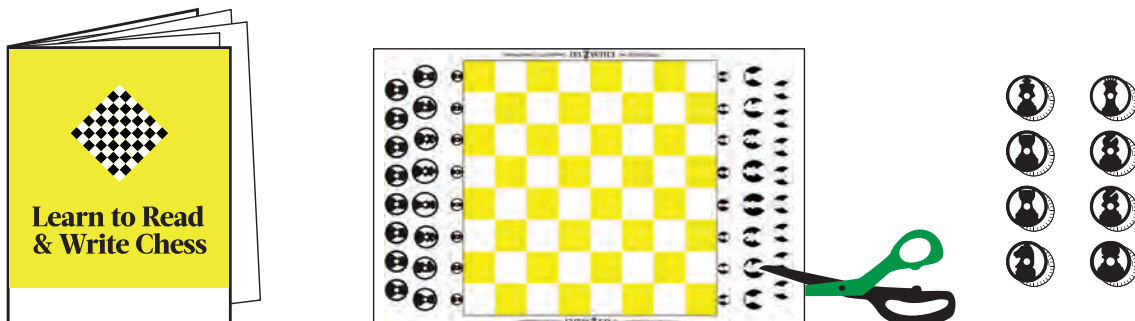
OPDRACHT VOOR JOU OM TE DOEN!!!!

Schaakstukken hebben namen en letters

Figuur 1.

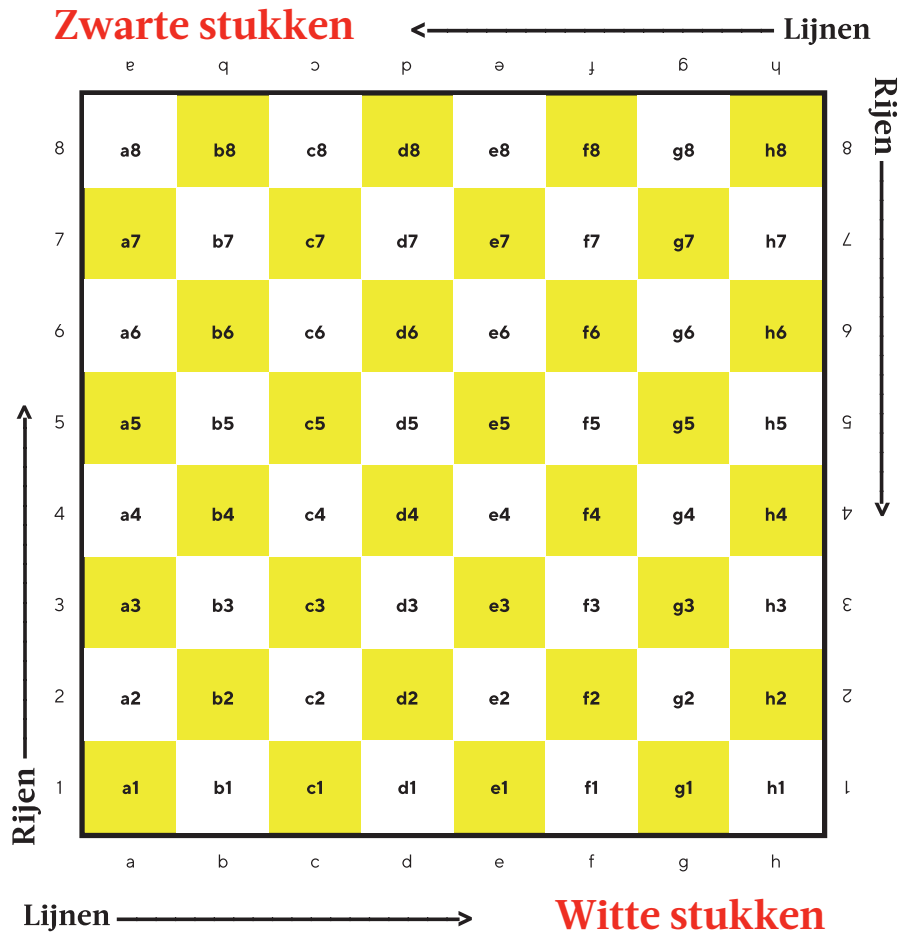

- (1) SCHRIJF** de naam en letter van elk stuk op (de pion heeft geen letter).
- (2) VERWIJDER** het papieren schaakbord uit het midden van het boekje.
- (3) SCHRIJF** de letter (K, D, L, P, of T) op elk schaakstuk.
- (4) KNIP** elk schaakstuk uit. Je kunt ze vastplakken op flessendoppen of iets dergelijks.

Schaakborden bestaan uit verticale lijnen, horizontale rijen en velden.

Een schaakbord heeft 8 lijnen (a,b,c,d,e,f,g,h) en 8 rijen (1,2,3,4,5,6,7,8) samen vormen ze 64 velden. Het benoemen van een veld gebeurt aan de hand van een letter en een nummer, bijvoorbeeld a1 of h7.

Figuur 2. Weergave van het schaakbord met de namen van lijnen, rijen en velden.

- (5) **SCHRIJF** de letters van de lijnen en de nummers van de rijen op het papieren schaakbord. Lijn–a, b, c, d, e, f, g, h Rij–1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 *Zie figuur 2.*
- (6) **SCHRIJF** elk veld op het papieren schaakbord (alle 64).
Bijvoorbeeld a1, a2, tot h8. *Zie figuur 2.*
- (7) **WIJS** elk veld aan en **ZEG** de naam. *Bijvoorbeeld f6.*
- (8) **PLAATS** vijf stukken op het bord. **ZEG** de letter van het stuk en de naam van het veld waar het op staat.

(9) HET OPZETTEN van stukken op een schaakbord.

De positie van een schaakstuk op het bord wordt weergegeven door de letter van het stuk en de naam van het veld. Een uitzondering hierop is de pion, die bestaat alleen uit de naam van het veld waarop hij staat. *Bijvoorbeeld: de koning op e6 is Ke6. De pion op g2 is g2.*

- 9a **PLAATS** de stukken op het papieren schaakbord,
ZEG waar het stuk staat en **SCHRIJF** dit op.

Wit Ta1,Pb1,Lc1, Dd1, Ke1, Lf1, Pg1, Th1

SCHRIJF _____

Witte Pionnen a2,b2,c2,d2,e2,f2,g2,h2

SCHRIJF _____

Zwart Ta8,Pb8,Lc8, Kd8, De8, Lf8, Pg8, Th8

SCHRIJF _____

Zwarte Pionnen a7,b7,c7,d7,e7,f7,g7,h7

SCHRIJF _____

Zie figuur 3a.

- 9b **PLAATS** de stukken op het papieren schaakbord,
ZEG waar de stukken staan en **SCHRIJF** dit op.

Wit Ta1, Pc3, Dd2, Ke1, Lf1, Pg1, Th1

SCHRIJF _____

Witte Pionnen a2,b2,c2,d4,e5,f2,g2,h2

SCHRIJF _____

Zwart Ta8, Pb8, Lc8, De7, Ke8, Pd7, Th8

SCHRIJF _____

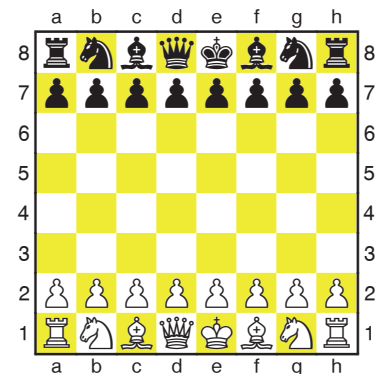
Zwarte Pionnen a7, b7, c7, d5, e6, f7, g7, h7

SCHRIJF _____

Zie figuur 3b.

Figuur 3a.

Beginstelling

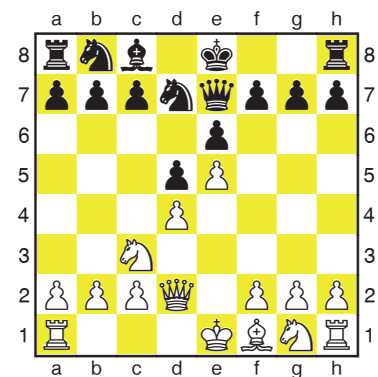

TIPS:

De dame staat op haar eigen kleur.

De rechter toren staat altijd op een wit veld.

Figuur 3b.

Speciale schaakzetten Schaakzetten (notatie) hebben een vaste volgorde, zie figuur 4. Schaakzetten bestaan uit de letter van het stuk (figuur 1), de naam van het veld (figuur 2), speciale symbolen en notatie (figuur 4).

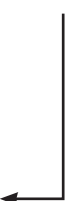
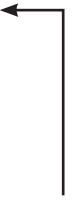
Figuur 4. Volgorde voor het opschrijven van schaakzetten

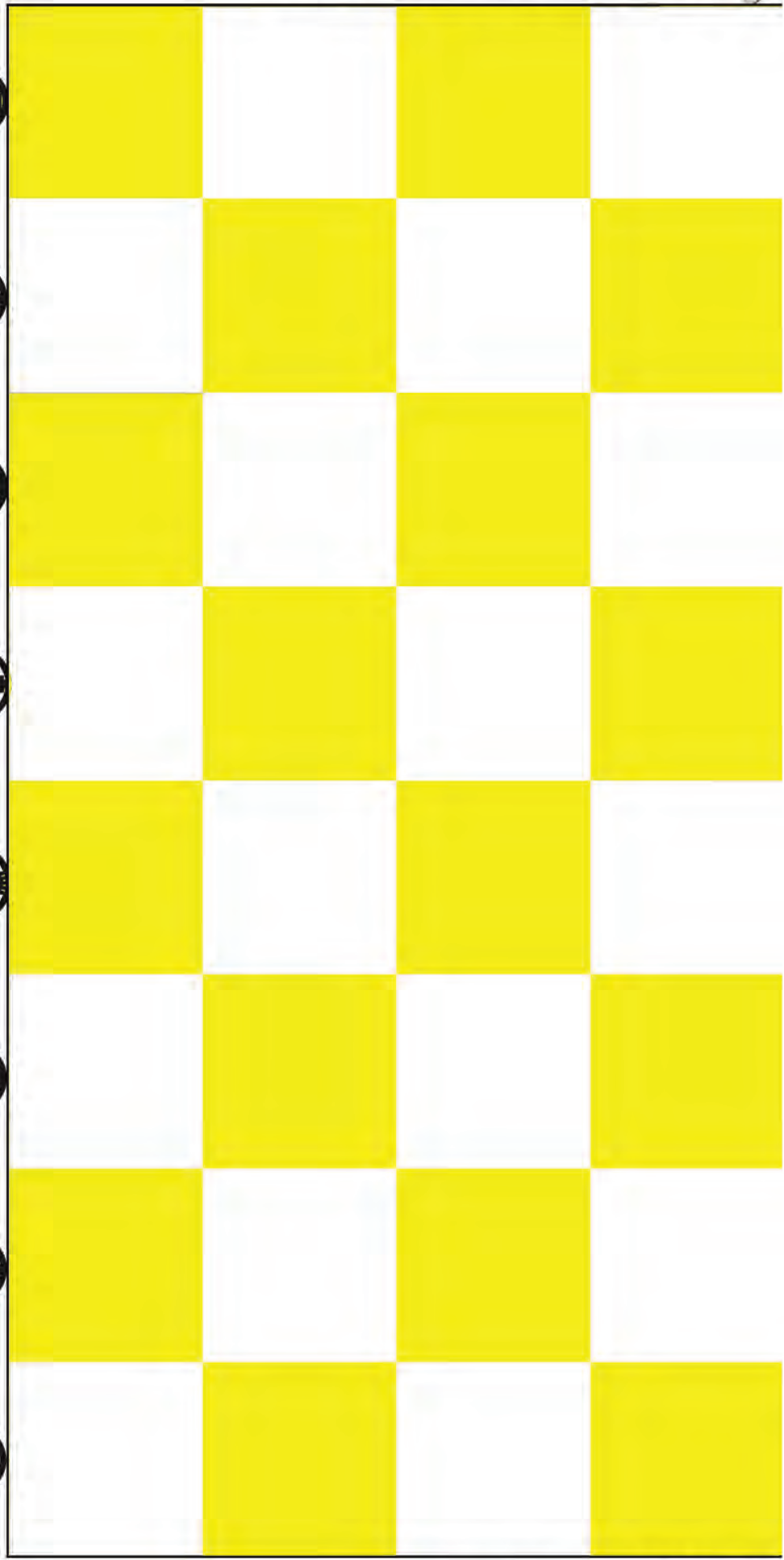
SYMBOOL	BENOEMING	OPMERKING
	Letter van het stuk	Verplicht voor K, D, T, L, of K (niet voor de pion)
	Beginveld toevoegen	Als dezelfde stukken naar een veld kunnen, bijvoorbeeld Pgf2
x	Slaan	Pxa5, paard slaat het stuk op veld a5
	Veld	Verplicht , bijvoorbeeld d5 of Tf5, de toren eindigt op het veld f5
ep	En passant	gxf6ep, pion g5 slaat de pion op de f-lijn
=	Pion Promotie	e8=D, pion naar e8 waar het promoveert tot dame
+	Schaak	Lh3+, de loper gaat naar h3 waar het schaak geeft aan de koning
# or ++	Schaakmat	De7#, dame naar e7 waar het de koning mat zet
SPECIALE ZETTEN		Zie Figuur 9.
0-0	Korte rokade (koning kant)	Wit: Ke1 naar g1 en Th1 naar f1 Zwart: Ke8 naar g8 en Th8 naar f8
0-0-0	Lange rokade (dame kant)	Wit: Ke1 naar c1 en Ta1 naar d1 Zwart: Ke8 naar c8 en Ta8 naar d8

(10) BEGIN en SPEEL DE ZETTEN op het papieren schaakbord. **SPREEK** de voorbeelden uit. Eenvoudige regel: de volgorde van het opschrijven is gelijk aan hoe je het zegt.

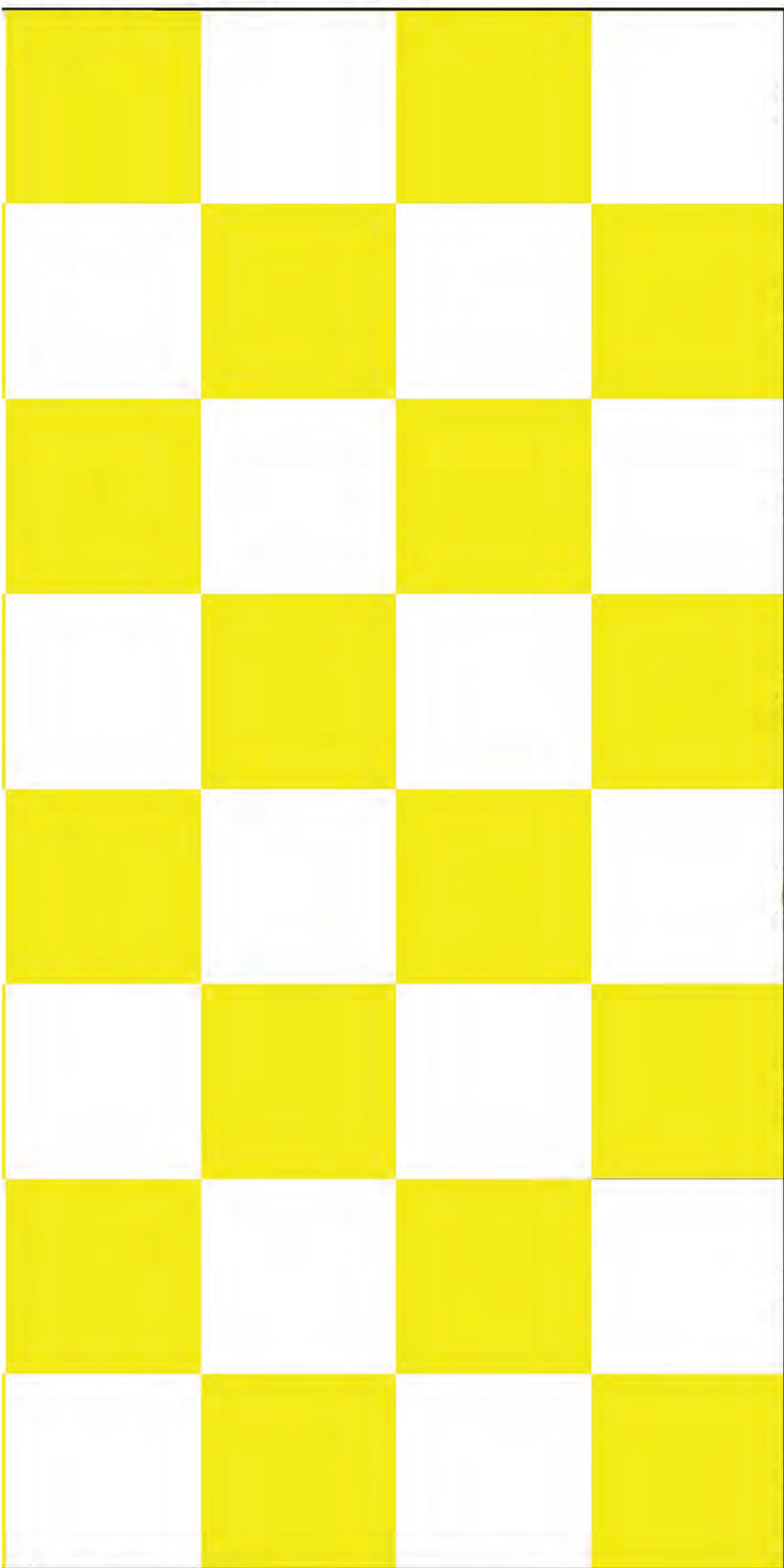
VOORBEELDEN VAN SCHAAKNOTATIE:			
a4	Pion beweegt naar veld a4 (vanaf a2)	Pgf2	Paard vanaf g4 gaat naar f2
g6	Pion beweegt naar veld g6 (vanaf g5)	or P4f2	
Ld2	Loper beweegt naar veld d2 (vanaf c1)	gxf5	Pion op de g-lijn slaat het stuk op f5, zie Figuur 5. (Gebruik de lijn van herkomst van de pion)
Pe3	Paard beweegt naar veld e3 (vanaf g2)	e8=D	Witte pion promoveert op e8 tot een dame (bijvoorbeeld begint op e7), zie Figuur 7
Pxf2	Paard slaat een stuk op veld f2 (vanaf g4)	Lh3+	Loper gaat naar h3, schaak
dx e7	Pion op de d-lijn slaat stuk op veld e7 (vanaf d6)	Dc2#	Dame gaat naar c2, schaakmat, zie Figuur 8b

HAAL HET PAPIER SCHAAKBORD ERUIT

HAAL HET PAPIER SCHAAKBORD ERUIT

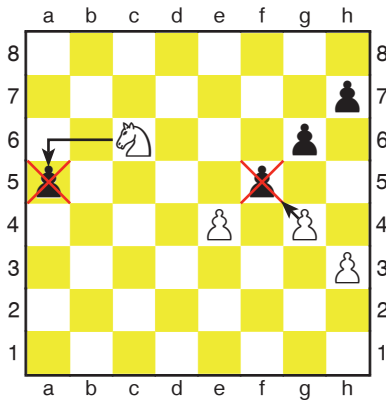
(11) PLAATS, SPREEK UIT, en BEWEEG op het papieren schaakbord.
 Speel elke schaakzet op het schaakbord.

(12) SCHRIJF de schaakzet onder de figuren 5-9.

Figuren 5-9. Voorbeelden van bijzondere zetten op het bord.

5. Slaan x / Pion x

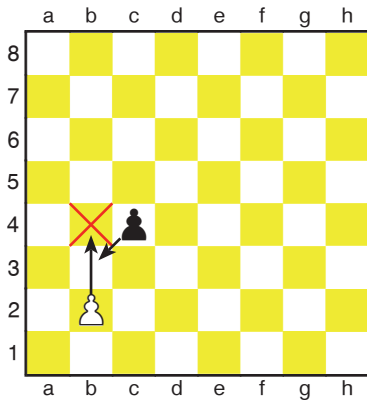
Pxa5 / gxf5 (zie je dat 2 pionnen op f5 kunnen slaan)

SCHRIJF _____

6. En passant ep slaan

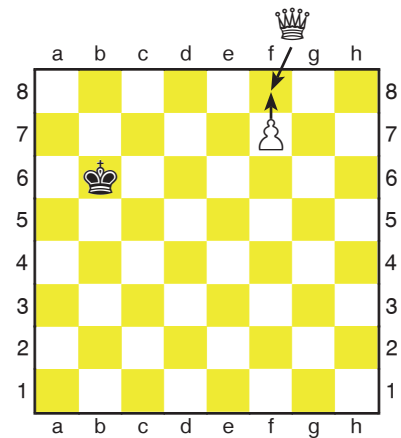
Witte pion gaat naar b4. Zwart slaat de b4-pion door zijn c4-pion te verplaatsen naar b3: cxb3ep

SCHRIJF _____

7. Pion promotie =

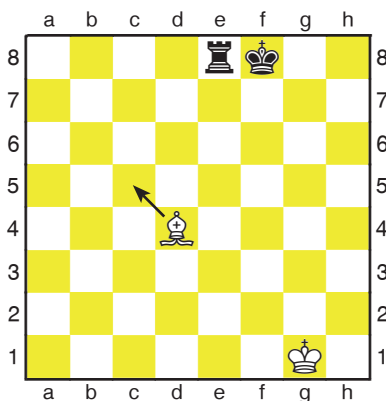
Pion bereikt veld f8 en ruilt voor dame: f8=D

SCHRIJF _____

8a. Schaak +

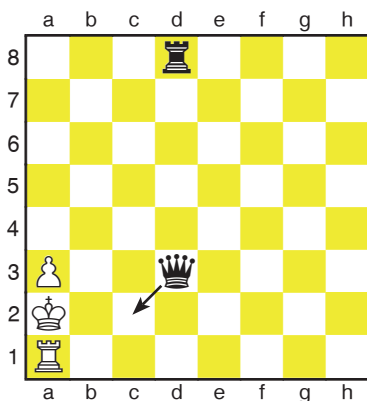
Lc5+

SCHRIJF _____

8b. Schaakmat #

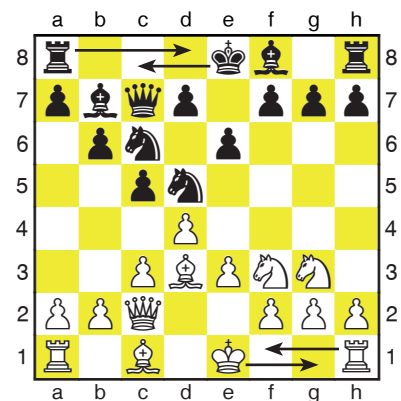
Dc2#

SCHRIJF _____

9. Rokeren

Lange rokade 0-0-0 / Korte rokade 0-0

SCHRIJF _____

Het schrijven en lezen van schaakzetten

Het is tijd om een partij te spelen aan de hand van schaaknotatie.

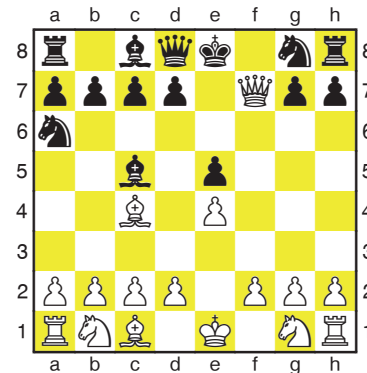
- (13) SPEEL** de volgende partij op je papieren schaakbord. **GEBRUIK** de beginstelling, figuur 3a. Vergelijk met de slotstelling in Figuur 11.

Figuur 10.

Herdersmat

	WIT	ZWART
1.	e4	e5
2.	Lc4	Lc5
3.	Dh5	Pa6
4.	Dxf7#	1-0

Figuur 11.

- (14) SPEEL** een schaakpartij met een partner.

Schrijf de zetten op een notatieformulier. Zie de volgende pagina voor een formulier-voorbeeld. Bekijk na 4 zetten of de notatie van je partner gelijk is aan die van jou. Beëindig de partij.

- (15) SPEEL** de partij na aan de hand van je notatieformulier.

Kun je het naspelen?

- (16) SPEEL** nog zes partijen waarbij je notatieformulieren gebruikt.

Speel zowel met de witte als de zwarte stukken. Bekijk de notatie na elke 4 zetten. Kun je het naspelen?

- (17) SPEEL** de zetten na zoals gebruikt wordt in boeken.

GEBRUIK de beginstelling.

Elke zet heeft een nummer dan de zet van wit dan de zet van zwart.

1. e4 e5 2. Pf3 Pc6 3. Lb5 a6 4. La4 b5 5. Lb3 Pf6

- (18) LEER** iemand anders de schaaknotatie lezen en schrijven.

Gefeliciteerd. Je kan de schaaktaal lezen en schrijven. Om sterker te worden, speel en noteer meer partijen. Speel ook partijen uit boeken na.

EVENT		DATE	
ROUND	BOARD	SECTION	TIME CONTROL
WHITE		BLACK	
	WHITE	BLACK	WHITE
1		31	
2		32	
3		33	
4		34	
5		35	
6		36	
7		37	
8		38	
9		39	
10		40	
11		41	
12		42	
13		43	
14		44	
15		45	
16		46	
17		47	
18		48	
19		49	
20		50	
21		51	
22		52	
23		53	
24		54	
25		55	
26		56	
27		57	
28		58	
29		59	
30		60	
RESULT:		WHITE WON	BLACK WON
SIGNATURE		DRAW	SIGNATURE

EVENT		DATE	
ROUND	BOARD	SECTION	TIME CONTROL
WHITE		BLACK	
	WHITE	BLACK	WHITE
1		31	
2		32	
3		33	
4		34	
5		35	
6		36	
7		37	
8		38	
9		39	
10		40	
11		41	
12		42	
13		43	
14		44	
15		45	
16		46	
17		47	
18		48	
19		49	
20		50	
21		51	
22		52	
23		53	
24		54	
25		55	
26		56	
27		57	
28		58	
29		59	
30		60	
RESULT:		WHITE WON	BLACK WON
SIGNATURE		DRAW	SIGNATURE

EVENT		DATE	
ROUND	BOARD	SECTION	TIME CONTROL
WHITE		BLACK	
	WHITE	BLACK	WHITE
1		31	
2		32	
3		33	
4		34	
5		35	
6		36	
7		37	
8		38	
9		39	
10		40	
11		41	
12		42	
13		43	
14		44	
15		45	
16		46	
17		47	
18		48	
19		49	
20		50	
21		51	
22		52	
23		53	
24		54	
25		55	
26		56	
27		57	
28		58	
29		59	
30		60	
RESULT:	WHITE WON	DRAW	BLACK WON
SIGNATURE		SIGNATURE	

EVENT		DATE	
ROUND	BOARD	SECTION	TIME CONTROL
WHITE		BLACK	
	WHITE	BLACK	WHITE
1		31	
2		32	
3		33	
4		34	
5		35	
6		36	
7		37	
8		38	
9		39	
10		40	
11		41	
12		42	
13		43	
14		44	
15		45	
16		46	
17		47	
18		48	
19		49	
20		50	
21		51	
22		52	
23		53	
24		54	
25		55	
26		56	
27		57	
28		58	
29		59	
30		60	
RESULT:	WHITE WON	DRAW	BLACK WON
SIGNATURE		SIGNATURE	

Spelletjes voor schaakcoaches

Jeannes spelletjes om de schaaknotatie te leren

1. **Naam van het stuk – Letters K, D, L, P, T en Pion.**
  - a. Toon het schaakstuk, kinderen roepen de letter van het stuk.
  - b. Zeg de letter van het schaakstuk, kinderen pakken het Juiste stuk op.
  - c. Toon het schaakstuk, kinderen schrijven de letter van het stuk op. Winnaar is diegene met de meeste juiste antwoorden.
2. **Benoem de velden: a, b, c, d, e, f, g, h; 1-8.**
  - a. Wijs een veld op het bord aan, kinderen roepen de naam het veld.
  - b. Wijs het veld op het bord aan, kinderen schrijven de naam van het veld op. Winnaar is diegene met de meeste juiste antwoorden.
  - c. Zeg de naam van het veld, kinderen plaatsen een stuk op het bord.
  - d. Zeg de naam van het veld, de kinderen zeggen wit of zwart.
  - e. Toon een lijst van opgeschreven velden voor witte en zwarte stukken. De kinderen plaatsen alle stukken op het bord. Gebruik het om een stelling op te zetten. Winnaar is diegene die het snelst alle stukken op de correcte velden plaatst.
3. **Benoem de zetten–slaan (x), rokade (0-0/0-0-0), en passant (ep), schaak (+), schaakmat (++)**
  - a. Toon een lijst met schaakzetten, de kinderen schrijven de zet op. Winnaar is diegene die het snelst is met de meeste juiste antwoorden.
  - b. Speel een zet, kinderen roepen wat de notatie ervan is.
  - c. Speel meerdere zetten, kinderen schrijven de zetten op. winnaar is diegene die alles goed heeft.
4. **Partij zetten–stuk, veld, verplaatsing en zetnotatie.**
  - a. Speel een zet, elk kind beschrijft de zet (stuk, beginveld, verplaatsing, eindveld).
  - b. Speel meerdere zetten of een partij, kinderen noteren alle zetten in zijn geheel. De winnaar heeft alles goed.
  - c. Toon een formulier met zetten van een partij, de kinderen spelen de zetten na op een bord. De winnaar heeft de juiste slotstelling in de snelste tijd bereikt.

De leraar heeft voorbereidingslijsten nodig voor 1c, 2b, 2e, 3a, 3c, 4b, 4c om de resultaten van de winnaars te checken. Jonge kinderen zijn mogelijk langzaam in het schrijven van de notatie en snel met het lezen van de notatie. Je kunt de opdrachten beperken tot 1a, 1b, 2a, 2c, 2d, 3b, 4a.

“Dit boek helpt elke schaker om de schaakzetten te leren lezen en schrijven. Het is ook een geweldige bron voor ouders en coaches. Ik wou dat ik het op een jongere leeftijd had geleerd.”

–Tony Rich, Uitvoerend Directeur, Saint Louis Schaakclub

“Schaken heeft de reputatie dat het moeilijk is te leren. Niet waar! Wanneer je het lezen en schrijven van de schaakzetten leert, wordt het zo veel makkelijker. Ik leerde op 4-jarige leeftijd te lezen.”

–Grootmeester Yasser Seirawan, viervoudig Amerikaans schaakkampioen

“Dit boekje kan in een klaslokaal gebruikt worden om kinderen te helpen:

- a) Leren lezen, schrijven en aanwijzingen te volgen.
- b) Het ruimtelijke inzicht te vergroten om patronen te herkennen.
- c) Het geheugen te ontwikkelen en probleemoplossend te denken.”

–Karen Wulff, Gepensioneerd basisschoolleerares

Saint Louis Schaakcampus

saintlouischessclub.org | worldchesshof.org